

JYX

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Mäntysaari, Mikko

Title: Tieteellisen kirjoittamisen opas

Year: 2003

Version: Published version

Copyright: © 2003 Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Mäntysaari, M. (2003). Tieteellisen kirjoittamisen opas. Janus, 11(3), 259-260.

Tieteellisen kirjoittamisen opas

Kinnunen, Merja & Löytty, Olli
(toim.): *Tieteellinen kirjoittaminen*
Vastapaino 2002, 256 s.

Vinkki gradunaihetta hakevalle opiskelijalle: kannattaisi tutkia tieteellisen kirjoittamisen oppaiden ”diskursiivisia käännteitä”. Hyvää aineistoa tällaiseen opinnäytteeseen tarjoaa Merja Kinnusen ja Olli Löytyn toimittama artikkelikokoelma ”Tieteellinen kirjoittaminen”. Kirjoittamisen säännöt muuttuvat koko ajan myös yhteiskuntatieteissä, ja nyt on ilmestynyt teos, joka määrittelee suomalaisen yhteiskuntatieteellisen kirjoittamisen hyvät tavat ainakin joksikin ajaksi eteenpäin.

Merja Kinnunen, joka on vuoden 2003 alusta Sosiologian-lehden päätoimittaja, ja Olli Löytty, joka toimii Vastapainon kustannustoimittajana, ovat jo näiden asemien kautta hyvän kirjoittamisen pelisääntöjen määrittelijöitä. Olli Löytty tosin omassa artikkelissaan toteaa, ettei ole voinut estää huonon kielen leviämistä:

”Oma urani kielipoliisina liittyy niinkin tärkeään asiaan kuin kysymyksiin siitä, nähdäänkö asiat jonakin vai joksikin. Vaihtoehdoista jälkimmäinen on tietysti oikein, mutta olen joutunut antamaan asiassa periksi, kun kaikki muut suomea äidinkielenään puhuvat tuntuvat olevan asiasta eri mieltä kanssani. En näe asiaa lopultakaan niin tärkeäksi, että jaksaisin taistella sen puolesta loputtomiin.”

Tämä sitaatti kertoo kirjan tavasta: on olemassa hyvän kirjoittamisen normi, joka on sinänsä pätevä, mutta kieli- tai kirjoittamispoliisit joutuvat antamaan periksi, sillä kirjoittamisen ja julkaisemisen paine on nykyään niin kova, että tiukimmatkin normit – myös oikeakielisyyttä koskevat – ovat lopulta sopimuksenvaraisia. Löytyn artikkelin tavoin kirjan artikkelit ovat useimmiten myös hauskoja tai ainakin hyvin kirjoitettuja. Muuta ei tietysti oikein voi odottaakaan tekstiltä, jonka tarkoitus on opastaa hyvään kirjoittamiseen.

Pätevien toimittajien lisäksi kirjassa on mukana joukko eturivin yhteiskuntatieteilijöitä, ehkä kuitenkin hivenerä ”taumpereelaisuutta” painottaen. Tampereen yliopistossa vaikuttavia/vaikutaneita kirjoittajista ovat ainakin Merja Kinnunen, Olli Löytty, Markku Ihonen, Matti Hyvärinen, Jaana Vuori, Arja Jokinen & Kirsi Juhila, Yrjö Haila, Pertti Alasuutari ja Mikko Lehtonen. Voi olla, että toisillakin kirjoittajilla eli Minna-Riitta Luukalla, Jukka Törrösellä, Liisa Tainiolla, Esa Väliwerrosella ja Jaakko Heinimäellä on jokin suhde tamperelaisuuteen.

Mitä kirjoittamisoppaan hyvän tieteellisen kirjoittamisen normit sitten nykyään ovat? Minna-Riitta Luukka esittää tästä oman näkemyksensä. Edelleenkin pätee pyrkimys objektiivisuuteen, mutta ei omakohtaisen vastakohtana. Passiivissa kirjoittaminen ja kiertoilmaisut eivät ole välttämättömiä, vaan saattavat jopa hämätä ja jossakin tapauksissa kertoa tutkijan halusta välttää vastuutaan omasta tekstistään. Objektiivisuus ei liity tekstin muotoiluun vaan koko tutkimus- ja kirjoittamisotteeseen.

Jukka Törrönen analysoi omassa artikkelissaan tieteellisen tekstin rakennetta. Törrönen kirjoittaa henkilökohtaisen tärkeydestä passiivissa. Liisa Tainio pohtii sukupuolen näkymistä tieteellisessä tekstissä käyttäen naistutkimuksessa vakiintuneita puhetaapoja.

Kirjoittajan tulee siis tehdä itsensä näkyväksi tekstissä, subjektiivisuutta ei saa häivyttää. Normi on helpompi esittää kuin noudattaa. Matti Hyvärisen essee ”Kirjoittaminen toimintana” on oikeasti omakohtainen pohdinta, ja kaiken lisäksi erinomaisesti kirjoitettu, yksi kokoelman helmistä.

Kun kirjan ensimmäinen osa pohti tieteellisen tekstin luonnetta, käsittelee toinen osa kirjoittamisen käytäntöjä. Esa Väliwerrosen aloittaa antamalla hyviä vinkkejä kirjoittamisen tekniikasta. Jaana Vuori neuvoo miten sukupuolesta tulisi kirjoittaa. Käytännössä tietysti, miten naisista tulisi kirjoittaa. Arja Jokinen ja Kirsi Juhila kertovat kokemuksistaan yhdessä kirjoittamisesta. Yrjö Haila esittelee englanniksi kirjoittamisen pelisääntöjä – erinomainen juttu, jonka

ennustan leviävän valokopioina rutkasti ja pitkään. Samanlaista käytännöllistä hyötyä veikkaan olevan myös Merja Kinnusen artikkelin kirjoittamisen saloihin opastavalla jutulla.

Kolmannessa osassa tarkastellaan kirjantekemisen taitoa. Pertti Alasuutarin ja Olli Löytyn teksteistä näkyy kokemus, he tietävät selvästi, mistä puhuvat. Alasuutari on kirjottanut lukuisia kirjoja sekä suomeksi että englanniksi, ja Löytty on kustannustoimittajana oikea henkilö kertomaan, millaisia kompastuskiviä aloittavan kirjantekijän eteen tulee. Jaakko Heinimäki on mainio kirjoittaja, mutta tässä hänen juttunsa joko aukeaa tai ei.

Merja Kinnusen ja Olli Löytyn toimitama kokoelma todistaa tarkoitettuaan kvalitatiivisen tutkimuksen hegemonisesta ylivallassa yhteiskuntatieteissä. Kukaan kirjoittajista ei pohdi kvantitatiivisen tutkimuksen raportoinnin ongelmia. Tämä on aika ällistyttävää. Onko niin, että kvantitatiivisen tutkimuksen raportointiin ei liity kirjoittamisen pulmia? Vai eivätkö kirjan toimittajat ja kirjoittajat pidä kvantitatiivisen tutkimuksen raportointia tieteellisen kirjoittamisen muotona laisinkaan? Tällaiseenkin käsitykseen voi kirjan artikkelien perusteella päätyä. Kvantitatiivisen tutkimuksen raportointia sivutaan joissakin artikkeleissa vältettävänä esimerkkinä. Esimerkiksi Törrönen sivuaa teemaa viittamalla "kvantitatiivista sosiaalitutkimusta julkaisevissa lehdistä" esitettävien kirjoittamistapaakoskeviin vaatimuksiin lähinnä kritiikin kohteena, pohtimatta laajemmin, millaisia järkeviä taustaoletuksia näissä konventioissa saattaisi olla, ja Luukka opettaa, että myöskään "luonnontieteissä ja määrällisissä tutkimusotteissa" tutkija ei voi välttyä omien ratkaisujen tekemiseltä. Siksi on parempi kirjoittaa reilusti minämuodossa. Toisenlaistakin näkökulmaa artikkelikokoelmasta toki löytyy: esimerkiksi Ihonen erittelee luonnontieteellisen ja yhteiskuntatieteellisen kirjoittamisen eroja tasapuolisesti, lähtökohtien erot tunnustaen.

Kukaan kirjoittajista ei kuitenkaan pohdi, missä määrin ja miten kvantitatiivisessa tutkimuksessa ja luonnontie-

teissä tutkijan tekemiä omakohtaisia ratkaisuja ohjaavat formaalit säännöt vaikuttavat hyvään kirjoittamisen tapaan. Jos kvantitatiivinen analyysiosoittaa ilmiöiden välisen riippuvuuden suunnan, tuntuisi tarpeettomalta itsekorostukselta kirjoittaa raportti vahvasti tutkijan omaa päättelyä korostaen "minä päättelen nyt näin" kun päättelyn takana on matemaattinen malli, jota tutkija ei edes välttämättä kovinkaan hyvin ymmärrä. Uskon silti oppikirjoja ja viisaampia ohjaajia, joiden mukaan joku tietty regressioanalyysin tulos on tulkittava tietyllä tavalla, eikä minulla tässä tulkinnessa ole kovinkaan paljoa mieltä.

Ehkä teos tekee kuitenkin palveluksen lukijoilleen juuri tässä yksituumaisuudessaan. Kokoelman artikkelit esittävät varsin yhtenäisen käsityksen siitä, millaista on hyvä tieteellinen kirjoittaminen, ja monissa teoksen artikkeleista annetaan hyviä käytännön neuvoja paremman kirjoittamisen suhteen.

"Tieteellinen kirjoittaminen" on harvinaisen hyvin toimitetun tuntuinen teos, joka tulee varmasti löytämään runsaasti kiitollisia lukijoita.

– Vielä omakohtainen loppuhuomautus. On tosi hankala tehtävä koettaa kirjoittaa kirja-arvostelu hyvin kirjoitetusta hyvän kirjoittamisen oppaasta, varsinkin jos oppaasta löytyy selkeät ohjeet hyvän kirja-arvostelun laatimiseksi...

Mikko Mäntysaari

